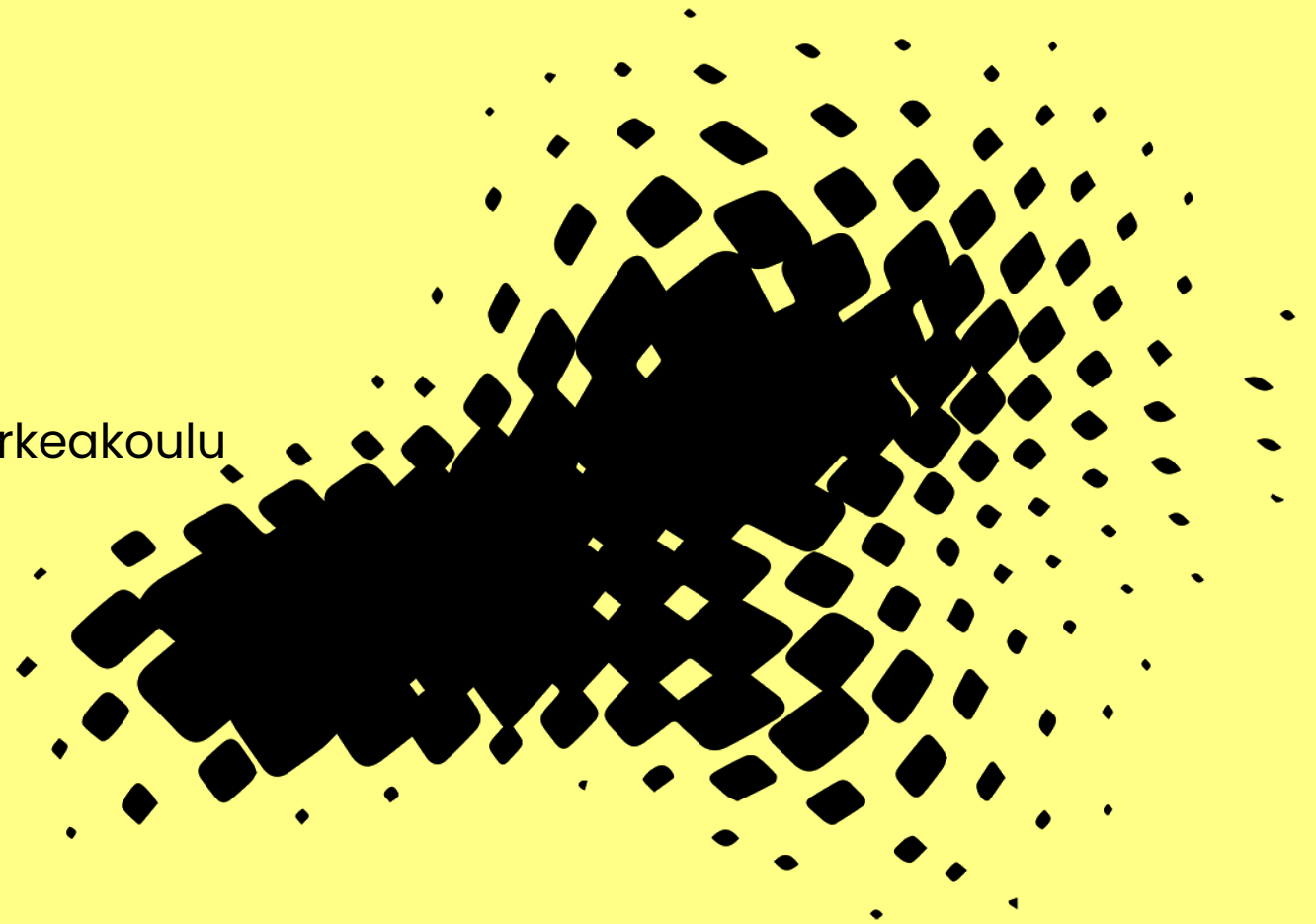

Valinnat ja valintakokeet selvitystyö

Marko Borodavkin, Metropolia Ammattikorkeakoulu
Susanna Tarkiainen, Helsingin Yliopisto

Tarkoitus ja tavoite

- Digivisio 2030 -hankkeessa on tunnistettu tarve lähestyä valintojen ja valintakokeiden kokonaisuutta etenkin digitalisaation ja korkeakoulusektoreiden ylittävän yhteistyön näkökulmasta. **Selvitysprojektin tavoitteena on ennakoida ja saavuttaa näkymä siitä, miten korkeakoulujen valinnat/valintakokeet muuttuvat kohti vuotta 2030 ja mitä toimenpiteitä muutos korkeakouluilta edellyttää.**
- Lisäksi tarkoituksena on kuvata erityisesti **ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen valintojen ja valintakokeiden nykytilanne hyödyntäen jo tehtyä ja tekeillä olevaa työtä molemmilla korkeakoulusektoreilla ja välttämällä mahdollinen päällekkäinen työ.**
- Selvityksen tuloksena tuotetaan **esitys Digivisio 2030 -hankkeen roolista valintojen ja valintakokeiden kehittämisessä.** Samanaikaisesti tulee kuvata valintaprosessin mahdollinen asemointi Digivision tavoitearkkitehtuuriin ja palvelujen suunniteltuun sisältöön oppimisen ekosysteemissä.
- Rajaus: tarkastellaan **alempaan korkeakoulututkintoon** johtavien koulutusten valintoja. Selvityksessä huomioidaan sekä **kotimaiskielisten** (suomi ja ruotsi) että **englanninkielisten** koulutusten valintoja.

Työryhmän jäsenet:

- Marko Borodavkin, Metropolia ammattikorkeakoulu
- Susanna Tarkiainen, Helsingin yliopisto

Valinnat ja valintakokeet – osatoteutus

- Selvitystyö tehty 08-12/2022 välisenä aikana
- Selvitystyössä tuotettu kirjallinen dokumentti, jossa tarkasteltu:
 - I. *Valintojen ja valintakokeiden nykytila ja lyhyen- ja keskipitkän aikavälin (v. 2022–25) kehittäminen (valintakokeiden sisällöllinen kehittäminen, todistusvalinnan pisteytys, avoimen väylän kokonaisuus)*
 - II. *Valintakokeiden kehitysnäkymät pidemmällä aikavälillä (v. 2026–2030)*
 - III. *Valintakoejärjestelmät (valintakokeiden digitalisointi, järjestelmätarpeet, järjestelmäkentän kuvaus ja tulevaisuuden näkymät)*
 - IV. *Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen yhteistyön mahdollisuudet tulevaisuudessa valinnat ja valintakokeet osa-alueella*
 - V. *Digivisio 2030 -hankkeen rooli valintojen ja valintakokeiden kehittämisessä*

Valintojen ja valintakokeiden nykytila ja tulevaisuus

- Ammattikorkeakoulut ja yliopistot kehittävät opiskelijavalintoja tällä hetkellä systemaattisesti
 - AMK-opiskelijavalinnat-konsortio vastaa AMK-sektorilla tehtävästä kehittämistyöstä. Metropolia koordinoivana korkeakouluna.
 - Yliopistojen opiskelijavalintojen kehittämishanke 2022-25 ja sen ohjausryhmä (valintojen ydinryhmä) vastaavat yliopistoilla tehtävästä kehittämistyöstä valintakokeiden ja todistusvalinnan osalta. Hanke on sijoitettu Helsingin yliopistoon. Valintojen ydinryhmän pöydällä on valintojen kokonaisuus myös hanketta laajemmin (mm. valintakokeiden digitalisointi) ja kehittämistä tehdään myös muussa yliopistojen välisessä yhteistyössä (esim. avoimen väylä ja hakijaviestintä) mm. hakijapalveluiden verkostossa ja kansallisen valintakoordinaattorin toimesta.
- Valintoja kehitetään tällä hetkellä sillä oletuksella, että jatkossakin todistusvalinta ja valintakokeet ovat pääasialliset valintatavat korkeakouluissa.
- Aikataulu
 - Ammattikorkeakoulut ovat sopineet opiskelijavalintojen kehittämisestä vuoteen 2024 asti.
 - Yliopistojen opiskelijavalintojen kehittämishanke päättyy vuoden 2025 loppuun.

Valintojen ja valintakokeiden nykytila ja tulevaisuus – ammattikorkeakoulut

- Yhteistyö opiskelijavalintojen kehittämisen parissa on ammattikorkeakoulujen kannalta ollut erittäin tärkeää ja arvokasta.
- Kehitystarpeita on tunnistettu, jotka liittyvät niin todistusvalinnan kuin valintakokeiden kehittämiseen monella eri tasolla. Jotta toimintaa voidaan jatkaa nyt sovitun vuoden 2024 jälkeen mahdollisimman saumattomasti, ammattikorkeakoulut aloittavat vuoden 2023 aikana suunnittelutyön opiskelijavalintojen kehittämisen jatkolle vuodesta 2025 eteenpäin.
- Ammattikorkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittämistä tehdään nyt monella tasolla
 - I. Kehitystyön koordinointi
 - II. Todistusvalinnan kehitys- ja tutkimustyö
 - III. Valintakokeiden sisällöllinen kehitys- ja tutkimustyö
 - IV. Valintakokeiden operatiivisen toiminnan ja toteutuksen kehitystyö
 - V. Vallu-Valintakoepalvelun kehitystyö
 - VI. Opiskelijavalintojen viestintä (ammattikorkeakouluun.fi & UASinfo.fi)

Valintojen ja valintakokeiden nykytila ja tulevaisuus – yliopistot

- Valintojen kehittämistä tehdään tutkimukseen ja keskusteluun (toinen aste, muut sidosryhmät, yliopistojen sisäinen keskustelu) perustuen.
- Yliopistojen opiskelijavalintojen kehittämistä tehdään nyt monella tasolla
 - Todistusvalinnan pisteytysmallien tutkimus- ja kehitystyö
 - Valintakokeiden määrän vähentäminen eli yhteisten valintakokeiden lisääminen
 - Uusien yhteisten valintakokeiden sisällöllinen tutkimus- ja kehitystyö
 - Uusien yhteisten valintakokeiden yhteistyömallin kehittäminen
 - Valintatapojen toimivuuden arvioinnin ja jatkokehityksen mallin rakentaminen
 - Yhteistyö toisen asteen toimijoiden kanssa
 - Valintojen aikataulun keventäminen
 - Opiskelijavalintojen viestintä (yliopistovalinnat.fi, yhteiset webinaarit, yhteiset koulutus kuvaukset Opintopolussa, jne.)
 - Yliopistojen avoimen väylän haun perustaminen ja kehittäminen
 - Avoimen väylän sisällöllinen kehittäminen

Valintojen ja valintakokeiden nykytila ja tulevaisuus – yliopistot

- Vuosien 2024–25 aikana yliopistoissa tulisi päättää, miten kehittämishankkeen tuloksia tullaan arvioimaan, milloin ja millä resursseilla. Arvioinnin myötä voidaan päättää mahdollisten jatkokehitystarpeiden toteuttamisesta (ml. kehittämistyön resurssit).
- On myös tunnistettu kehittämistarpeita, joiden yhteiselle kehittämiselle ei ole tällä hetkellä suunnitelmia:
 - Valintoihin liittyvä **tietotekninen infrastruktuuri ja tietovirrat**. Data on hajautettua ja vaikeasti yhdisteltävissä, mikä asettaa haasteita valintojen kehittämiselle, tiedolla johtamiselle ja tietoon perustuvalla päätöksenteolla. Kyseessä on monia toimijoita, ei pelkästään yliopistoja, koskeva asia.
 - **Englanninkielisten kandikoulutusten** valintatavoissa ei ole tehty yliopistojen tai sektoreiden välistä yhteistyötä muuten kuin todistusvalinnan osalta. Koulutusten järjestämisen tueksi olisikin hyvä laatia kansallinen suositus valintatavoista. Tällaisen selvitystyön ja suosituksen tekeminen ei ole tällä hetkellä yliopistoilla suunnitteilla.

Todistusvalinnan kehittäminen

Kehittämisen tavoitteet eroavat sektorien välillä

- **Ammattikorkeakoulut:** Pisteytysmallien tasa-arvoisuuden ja toimivuuden kehittäminen.
- **Yliopistot:** Pisteytysmallien selkeyttäminen ja erilaisten pisteytysmallien määrällinen vähentäminen sekä negatiivisten ohjausvaikutusten vähentäminen.

Kehittämistarpeet eroavat sektoreiden välillä

- **Ammattikorkeakoulut:** Toistaiseksi ei selkeitä kehittämistarpeita pisteytysmalleihin. Tutkimustyön kautta mahdollisesti tunnistetaan tulevaisuudessa kehitystarpeita. Todistusvalinta koskee sekä ylioppilastutkintoa että ammatillista tutkintoa.
- **Yliopistot:** Tiedossa on selkeitä kehittämistarpeita mm. todistusvalintaan kohdistuneen kritiikin myötä. Todistusvalinta koskee ainoastaan ylioppilastutkintoa.
- **Molemmilla sektoreilla** kehittämistarpeita arvioidaan tutkimukseen perustuen.
- Nykyiset pisteytysmallit eroavat huomattavasti toisistaan.

Valintakokeiden kehittäminen

Kehittämisen lyhyen aikavälin tavoitteet eroavat sektorien välillä

- **Ammattikorkeakoulut:** Tavoitteena toteuttaa AMK-valintakoe ja International UAS Exam entistä hakijaystävällisemmin ja kustannustehokkaammalla tavalla niin hakijan kuin ammattikorkeakoulun näkökulmasta.
- **Yliopistot:** Tavoitteena merkittävä valintakokeiden määrällinen vähentäminen valintakokeita yhdistämällä ja sisällöllisesti kehittämällä.

Kehittämistarpeet eroavat sektoreiden välillä

- **Ammattikorkeakoulut:** AMK-valintakokeen ja International UAS Examin sisällöllinen, rakenteellinen ja operatiivisen toteutuksen kehitystyö keskiössä. Kehittämisellä vaikutusta myös Vallu-Valintakoepalvelun kehittämistarpeisiin.
- **Yliopistot:** hakijan ja yliopistojen resurssien säästäminen
 1. Hakijoille aito mahdollisuus osallistua useamman hakukohteen valintamenettelyyn, kun samalla kokeella voi hakea useammalle alalle, eikä kokeita järjestetä samaan aikaan.
 2. Todistusvalinnalla valittavan ei tarvitse valmistautua valintakokeeseen, kun kokeet voidaan järjestää selkeästi todistusvalinnan toteuttamisen jälkeen.
 3. Valintakokeiden laatimiseen, tarkastamiseen, koordinointiin ja järjestämiseen tarvittavat resurssit pienenevät, kun valintakokeita on vähemmän ja hakijoiden ei tarvitse osallistua yhtä useaan valintakokeeseen.

Avoimen väylän kehittäminen

Ammattikorkeakoulut

Avoimen väylää hyödynnetään ammattikorkeakouluissa tutkintoon johtavan koulutuksen opiskelijavalinnoissa, mutta sektorilla ei ole yhtenäisiä toimintamalleja ja ratkaisuja laajasti käytössä. Avoimen väylä ei ole toistaiseksi AMK-opiskelijavalinnat-konsortion alaisuudessa koordinoitavana ja kehityksenalaisena kokonaisuutena.

Yliopistot

- Vuodesta 2023 alkaen yliopistoilla yhteinen avoimen väylän haku, jossa mukana kaikki paitsi kasvatustieteen yhteisvalinta.
- Vuodesta 2023 kasvatustieteen yhteisvalinnassa avoimella väylällä on yhtenäiset valintaperusteet.
- Vuoden 2025 jälkeen on syytä tarkastella eri valintatapojen muodostamaa kokonaisuutta sekä sitä, miten **avoimen väylää** on kehitetty yliopistojen yhteistyössä, miten avoimen väylä asemoituu kokonaisuuteen valintojen kokonaisuuteen ja millainen strateginen tahtotila yliopistoilla on avoimen väylän kehittämiseksi.

Valintakokeiden digitalisointi

- **Ammattikorkeakoulut:**

- Valintakokeiden digitalisoinnissa otettiin ensiaskeleet jo 2016, kun Metropolia kehitti SOTELI-järjestelmän.
- Ammattikorkeakoulut kehittivät Opetus- ja kulttuuriministeriön erityisavustushankkeen aikana vuosina 2017–2020 yhteisen digitaalisen valintakokeen (AMK-valintakokeen). Hankkeen aikana Metropolia Ammattikorkeakoulu kehitti Valintakoejärjestelmäpalvelun (Vallu-valintakoepalvelu) AMK-valintakokeen toteuttamista varten. Syksystä 2019 lähtien valintakokeet ovat olleet käytännössä digitaaliset.

- **Yliopistot:** valintakokeiden digitalisointi lähti liikkeelle vuoden 2020 koronakevään alkusysäyksestä.

- Yliopistot tekivät syksyllä 2020 valintakoejärjestelmistä järjestelmäkartoituksen. Sen perusteella todettiin Vallu-valintakoepalvelun olevan suositeltava järjestelmä kirjallisiin valintakokeisiin.
- Digitaalisten valintakokeiden määrä on kasvanut vuosittain. Vuonna 2023 noin puolet valintakokeista (eli noin 60 valintakoetta) järjestetään digitaalisina, mukaan lukien lähes kaikki isot yhteisvalinnat. Tavoitteena on digitalisoida kaikki yliopistojen valintakokeet. Digitalisointia on hidastanut mm. kustannukset ja tiettyjen tehtävätyyppien puuttuminen digitaalisista järjestelmistä.

Käytössä olevat valintakoejärjestelmät

- Metropolian omistamaa **Vallu-valintakoepalvelua** käytetään tällä hetkellä eniten korkeakoulujen valintakokeiden toteutuksissa.
 - AMK-valintakokeen ja International UAS Examin lisäksi Vallu-valintakoepalvelua on käytetty yli 120 yliopistojen valintakokeessa kevästä 2020 lähtien.
 - Hakijoita, jotka ovat osallistuneet Vallu-valintakoepalvelua käyttäneeseen valintakokeeseen syksyn 2019–syksyn 2022 välisenä aikana on ollut yhteensä lähes **328 000** hakijaa.
 - Yliopistot eivät ole voineet tehdä sopimusta Vallu-valintakoepalvelun käytöstä suoraan Metropolian kanssa, sillä hankintalaki (1397/2016) estää suorahankinnan.
 - Hankinta on tehty yliopistojen ja CSC:n välisen puitesopimuksen alla olevana palvelutilauksena. CSC on puolestaan tehnyt Metropolian kanssa palvelusopimuksen Metropolian kanssa Vallu-valintakoepalvelusta yliopistojen valintakokeisiin. Yliopistojen ja CSC:n väliseen palvelutilaukseen sisältyy palvelutilauksen mukainen palvelu sekä Vallu-valintakoepalvelun käyttö.
- Yliopistoilla järjestetään lisäksi vuosittain noin viisi valintakoetta Jyväskylän yliopiston informaatioteknologian tiedekunnan omistamassa **TIM-oppimisympäristöjärjestelmässä** (yksi yhteisvalinnan koe, loput Jyväskylän omia kokeita).

Valintakoejärjestelmät - tulevaisuuden näkymät

- Vallu-Valintakoepalveluun kohdistuu tulevaisuudessa kehittämistarpeita niin ammattikorkeakoulujen kuin yliopistojen valintakokeiden kehittämisen kautta.
- **Ammattikorkeakoulujen** osalta Vallu-Valintakoepalvelu nähdään toimivana ratkaisuna palvelemaan AMK-valintakokeen ja International UAS Examin toteuttamista myös tulevaisuudessa. Molempiin valintakokeisiin liittyy kuitenkin niin periaatteellisia, toiminnallisia ja teknisiä kehittämistarpeita, joilla olisi vaikutusta myös Vallu-Valintakoepalvelun kehittämiseen.
- **Yliopistot**
 - Vuoden 2024 aikana selviää uusien yhteisten valintakokeiden asettamat vaatimukset järjestelmälle.
 - Yliopistot ovat tekemässä sopimusta Vallu-valintakoepalvelun käytöstä vuoteen 2025 saakka.
 - Yliopistoilla on tarve tehdä pitkäjänteinen päätös vuosien 2023-24 aikana siitä, millä järjestelmällä valintakokeet tullaan tulevaisuudessa järjestämään. Toistaiseksi on auki, tarkemmat päätöistä edeltävät askelmerkit.
- Metropolia on käsitellyt Vallu-Valintakoepalvelun tulevaisuusnäkymiä ja todennut, että Metropolian omistaa Vallu-valintakoepalvelun ja haluaa tarjota laadukkaita palveluita korkeakouluille myös tulevaisuudessa. Metropolia on valmis kehittämään entistä parempia palveluita ja tuottamaan valintakoepalvelua laajaan kansalliseen tarpeeseen.

Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen yhteistyön mahdollisuudet tulevaisuudessa

DIGIVISIO

- Yliopistot ja ammattikorkeakoulut ovat tällä hetkellä hyvin erilaisessa tilanteessa opiskelijavalintojen kehittämisessä. Molemmat sektorit ovat kehittämässä valintoja omista lähtökohdistaan lähivuosina.
- Tällä hetkellä ei konkreettisia yhteistyöalueita. Vaikka tällä hetkellä ei ole konkreettisia yhteistyöalueita, olisi tärkeää, että yhteistyö ja vuoropuhelu opiskelijavalintojen kehittämisen alueella olisi aktiivista ja säännöllistä. Jaettu tieto ja ymmärrys opiskelijavalintojen kehittämisen tilanteesta olisi tärkeä jakaa, jotta mahdolliset synergiahyödyt ja yhteistyöalueet kyettäisiin tunnistamaan riittävän aikaisessa vaiheessa.
- Yliopistot ovat kehittämässä todistusvalintaa ja valintakokeet muuttuvat vuodesta 2025 alkaen ja ammattikorkeakoulut jatkokehittävät yhteisiä valintakokeita (AMK-valintakoe & International UAS Exam) sekä todistusvalintaa. Konkreettisia yhteistyömahdollisuuksia on mahdollista muodostua pitkällä aikavälillä, kun nähdään mihin suuntaan mm. valintakokeiden kehittämistyö molemmilla sektoreilla etenee.
- Ammattikorkeakoulut aloittavat vuoden 2023 aikana suunnittelutyön opiskelijavalintojen kehittämistyön jatkosta nyt sovitun v. 2024 jälkeiselle ajalle. Yliopistoissa selvinnee vuosien 2023–25 aikana, mihin kehittämistoimiin vuoden 2025 jälkeen ryhdytään ja millaisia resursseja opiskelijavalintojen kehittämiseksi jatkossa varataan.
- Molemmilla sektoreilla yhteisinä läpileikkaavina tavoiteteemoina voidaan nähdä valintakokeiden toteuttaminen entistä hakijaystävällisemmin, hakijan ja korkeakoulujen näkökulmasta kustannus ja resurssitehokkaammalla tavalla. Vaikka tavoite on yhteinen, on kehittämisen tilanne tällä hetkellä erilainen sektoreilla ja suunnitellut kehitystoimenpiteet lähitulevaisuudessa eroavat toisistaan. Pitkällä aikavälillä suunta on nähdäksemme enemmän yhtenäisempiin ratkaisuihin hakeutuva skenaario, kun se, että tavat tehdä, kehittää ja toteuttaa lähtisivät hyvin eri suuntaan sektoreiden välillä.

Digivisio 2030 –hankkeen rooli valintojen ja valintakokeiden kehittämisessä

- Tällä hetkellä mielestämme Digivisioille ei ole johdettavissa ja muodostettavissa konkreettista roolia korkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittämisessä, kun tarkastellaan digivision tavoitteita ja tämän hetken suunnitelmia peilaten korkeakoulujen tekemään opiskelijavalintojen kehittämistyöhön.
- Digivisiossa kehitettävien kokonaisuuksien ja palveluiden tarkempi määrittelytyö (erityisesti vuodet 2025–2030) ja korkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittämistyön eteneminen saattavat myöhemmin kuitenkin nostaa esille kokonaisuuksia ja asioita, joissa voitaisiin nähdä digivisioille roolia korkeakoulujen opiskelijavalintojen kokonaisuudessa.
- Tässä vaiheessa jo olisi kuitenkin tärkeää tunnistaa ne keskeiset toimijat, jotka tekevät korkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittämistyötä eri tasoilla, ja miettiä mahdollisia yhteistyön muotoja digivision ja korkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittämisen toimijoiden välillä, joilla parannettaisiin vuoropuhelua ja edistettäisiin sitä, että mahdolliset synergiahyödyt tunnistettaisiin riittävän aikaisessa vaiheessa.
- Digivision edetessä kohti seuraavaa vaihetta ja suunnitelmia vuosille 2025–2030 sekä korkeakoulujen opiskelijavalintojen pitkän aikavälin suunnitelmien tarkentuessa v. 2023–2024 aikana olisi tärkeää tarkastella uudelleen korkeakoulujen opiskelijavalintojen asemoituminen Digivision kokonaisuuteen.

Yhteenvetoa & johtopäätökset

- I. Ammattikorkeakoulut ja yliopistot ovat tällä hetkellä hyvin erilaisessa tilanteessa opiskelijavalintojen kehittämässä. Ammattikorkeakoulut ovat tehneet suuret muutokset valintakokeisiin ja niiden jatkokehittäminen on käynnissä, kun taas yliopistoilla käynnissä hanke, jossa kehitetään todistusvalintaa ja valintakokeita (muutokset 2025/2026). Korkeakoulujen pitkän aikavälin suunnitelmat opiskelijavalintojen kehittämiseen tarkentuvat vuosien 2023–2024 aikana.
- II. Tällä hetkellä Digivisiolle ei ole johdettavissa ja muodostettavissa konkreettista roolia korkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittämässä. Digivisiossa kehitettävien kokonaisuuksien ja palveluiden tarkempi määrittelytyö (vuodet 2025–2030) ja korkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittämistyön eteneminen saattavat myöhemmin kuitenkin nostaa esille kokonaisuuksia ja asioita, joissa voitaisiin nähdä digivisiolle roolia.
- III. Korkeakoulujen opiskelijavalintojen suhde digivisioon tulisi määritellä ja asemoida uudelleen tarkemmin siinä vaiheessa, kun digivision tiekartta ja suunnitelmat ovat tiedossa vuosille 2025–2030 ja korkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittämisen suunnitelmat pidemmälle aikavälille ovat tarkentuneet v. 2023–2024 aikana.
- IV. Jotta pitkällä aikavälillä mahdolliset synergiahyödyt, tarpeet ja mahdolliset uudet eri toimijoiden roolit tulisi tunnistetuksi riittävän ajoissa olisi tärkeää ylläpitää tilannekuvaa kehitystyöstä Digivision ja korkeakoulujen opiskelijavalintojen kehitystyötä tekevien kesken aktiivisesti vuosien 2023 ja 2024 aikana.
- V. Valintakoejärjestelmien tulevaisuudennäkymät
 - Metropolia omistaa Vallu-Valintakoepalvelun ja on halukas tarjoamaan ja kehittämään laadukkaita palveluita laajaan kansalliseen tarpeeseen myös tulevaisuudessa.
 - Yliopistoilla ei ole tällä hetkellä pitkäjänteistä suunnitelmaa digitaalisten valintakoepalveluiden suhteen. Yliopistoilla on toive käydä Digivision puitteissa sektoreiden välinen periaatteellinen pidemmän tähtäimen keskustelu siitä, onko korkeakouluilla tulevaisuudessa yhteinen opiskelijavalintojen valintakoepalvelukokonaisuus.

DIGIVISIO

